

VOORAF

DICK DE JONG

De winter waarover we in de vorige editie schreven, is opnieuw aan ons voorbij gegaan, zonder dat we er wat van merkten. Het klimaatprobleem wordt voelbaar, haast letterlijk. Een van de zorgen waar de boer op dit moment mee te maken heeft. Al die zorgen worden de komende maanden verzameld en komen in een dossier te staan. Dat dossier moet mede de basis vormen voor een toekomstbeeld van Boerderij & Erf AKV. Hoe we de aandacht op de boerderij gericht moeten houden en hoe we daar financiële middelen voor gaan zoeken. Wij houden u op de hoogte.

Berkewoude: tekening van Otto Dicke. Van deze beeldend kunstenaar (1918-1984) is momenteel een expositie van 75 werken te zien in het Dordrechts Museum.

MIDDELEEUWSE BOEREN

In de middeleeuwen waren de boeren eenvoudig gekleed. De mannen droegen een rok of kiel met een tot op- de enkels hangende broek en daarop een mantel zonder mouwen, een soort poncho. De vrouwen lange plooirokken, die het hele lichaam bedekten. Daaromheen droegen ze een gordel. De kleuren van de kleding was vaak grijs of zwart. Ondergoed droeg men pas later. Op het hoofd hadden de middeleeuwers een gebreide of vilten muts. De schoenen waren gesneden uit zacht hout of van leer. Als het erg koud was sloeg men een deken om.

De kledingvoorschriften in die tijd bepaalden dat boeren geen kostbare stoffen mochten dragen. Dat had te maken met het onderscheid naar standen, dat 'aan de buitenkant' te zien moest zijn. Echter in de praktijk hield lang niet iedereen zich daaraan, waardoor op oude prenten veel boeren juist wel opzichtige kleding droegen. Vooral welgestelde boeren hielden zich niet aan de voorschriften.

Op het platteland trad men rond het twintigste levensjaar in het huwelijk. Dan werd men geacht volgroeid te zijn en voldoende kracht te bezitten om een huishouden draaiende en economisch in stand te houden. Vooral bij de boeren speelde dit een belangrijke rol. De vaders van de bruid en bruidegom betaalden de hoge kosten

van het huwelijk en kwamen samen overeen waaruit de feestelijkheden bestonden. Wel was vaak ook de toestemming van de landheer nodig. Het feitelijke huwelijk bestond uit een jawoord dat in gezelschap van de familie werd uitgesproken. Van een kerkelijk huwelijk was nog geen sprake. Het hoofbestanddeel van een huwelijk was een overvloedige maaltijd. Doel van het huwelijk was uiteindelijk dat er kinderen moesten komen. De kindersterfte was hoog. Per acht geboren kinderen bereikten er veelal maar twee of drie de volwassen leeftijd. En dat gold dan bij de boeren; in arme gezinnen was de ellende nog groter. De levensverwachting in de vroege middeleeuwen was slechts 25 jaar. Dit groeide in de late middeleeuwen uit tot 50 jaar. Op het platteland ging dit minder snel dan in de steden. De enige medische verzorging bestond uit nabuurschap en verder was een ziek lichaam geheel aangewezen om op eigen kracht beter te worden. Met wat geluk was er een klooster in de buurt waar wat hulp verkregen kon worden. Vooral de gezondheid van de boerin vormde een groot gevaar. Zij moest met haar relatief zwakkere constitutie niet alleen veldarbeid verrichten, maar ook de tuin onderhouden en het huishouden doen. Bovendien was ze bijna continu zwanger en elke bevalling hield risico in zich. Stierf een boerin vroegtijdig in het kraambed, dan was de weduwnaar louter op economische gronden genoodzaakt snel te hertrouwen.

Boeren in de middeleeuwen: het geheel gezin doet mee. Prent uit het Getijdenboek van Simon Bening.

Omdat men veelal aangewezen was op hulp van anderen, zoals burens, stonden de meeste boerderijen geklusterd. Veelal in de dorpsbuurten, maar als daar de bouwgrond te kostbaar was op enige afstand daarvan, maar dan wel groepsgewijs gesitueerd. Dat had ook het voordeel dat er van elkaars voorzieningen gebruik gemaakt kon worden, zoals de bleek (gemene bleek) of het bakhuis (gemene bakhuis). Overigens kwam dergelijk burenhulp niet voort uit een altruïstische houding, maar had alles te maken met een economisch overleven. Om die reden respecteerden de dorpsbewoners elkaar ook. Dat was pure noodzaak.

COLUMN

HENK SR BOVEKERK

Soms word je onverwacht met je neus op veranderingen gedrukt. In mijn 'achtertuin' is een 'boerderij-achtig' gebouw verrezen. Een strak bouwwerk waarin 5 woningen komen. Er heeft bij mijn weten nooit een boerderij gestaan, maar zo'n nieuwbouw moet passen bij het belendende perceel en in de monumentale dorpskern.

Wat is mooi?

Okay, het antwoord laten we in het midden. Het gaat om de bouwwijze. Tussen de laatste paal en het complete rompgebouw verstreken twee maanden. Torenhoge en ver reikende kranen (van BOER Meerkerk, om in stijl te blijven) hebben vloersegmenten tot dakdelen (uit de 'confectiefabriek') op hun plaats gezet.

En dan denk ik aan onze stokoude boerenhoeven. Ze lijken op elkaar, maar ze zijn niet hetzelfde. De plaatselijke timmerman was de ontwerper en de bouwer. 'Loodzware' balken en stijlen werden met bloed, zweet en tranen op hun plaats gezet en veelal staan ze er nog! Een blijvende postume hulde aan al die bouwers!

Nog even en dan is het weer zover.

VRIJWILLIGERS NODIG

Nog steeds zoekt het bestuur vrijwilligers voor de realisatie van de doelstellingen en projecten. Het fotograferen van nog in de beeldbank ontbrekende panden of van panden, waar een andere foto van wordt gewenst. Er moet informatie worden gezocht bij de beeldbankfoto's en de stichting moet worden vertegenwoordigd bij bepaalde evenementen.

BOKPALEN

Bijna nergens in Nederland staan ze nog langs de wegen. De bokpalen, beter bekend onder de naam telefoonpalen. Die laatste naam danken ze aan het feit dat ze van oorsprong waren bedoeld om de telefoonverbindingen in stand te houden. Alle gesprekken liepen via de draden boven in de palen.

Ze zijn echter van belang voor het kunnen aanvoeren van de elektriciteit.

In de Krimpenerwaard zijn er echter nog een flink aantal te vinden. Door deze in stand te houden hielp de energietransporteur destijds dit bijzondere stuk cultuurhistorie te laten overleven. Juist voor de spreuwen die de draden steevast benutten om uit te rusten en om met elkaar te communiceren. Ook zwaluwen zijn een vaak geziene gast op de draden.

Hoe lang ze er nog staan is echter de vraag. In de alles meeslepende bezuinigingswoede gaat veel ten gronde. Te veel. Enerzijds klaagt de energieleverancier over de korte levensduur van de draden en het aantal storingen door wind en boomgroei.

Maar aan de andere kant is onderhoud en het verhelpen van storingen een stuk gemakkelijker dan bij ondergrondse kabels. Andere voordelen zijn de lagere kosten, minder overlast bij onderhoud of uitbreiding, en het gemakkelijker ontdekken van gebreken.

BOEK OVER WEDEROPBOUWBOERDERIJEN

Bij NAI010 Uitgevers verscheen een boekwerk over deze specifieke boerderijen, dat als ondertitel meekreeg: Agrarisch Erfgoed in de strijd over traditie en modernisering 1940-1955.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden in Nederland meer dan 9000 boerderijen verwoest. Gedurende de wederopbouwperiode werd er een spanningsveld voelbaar tussen behoud en innovatie. Hieraan ten grondslag lag de gedachte dat boerderijen twee functies hadden te vervullen. Ze symboliseerden bepaalde traditionele waarden en moesten bijdragen aan de versterking en de vorming van een nationale identiteit. Anderzijds bleven het agrarische gebruiksobjecten die van centraal belang waren voor de modernisering van de Nederlandse landbouw.

Veel plattelandsgebieden worden nog steeds bepaald door wederopbouwboerderijen uit de jaren 1940-1955.

Dit boek gaat in op het verhaal achter deze wederopbouwboerderijen. Het belicht de verschillende standpunten en geeft door middel van

prachtig beeldmateriaal een beeld van de dynamiek en complexiteit van de wederopbouw. Bovendien zijn er spannende overeenkomsten te vinden in het verhaal over de wederopbouw en discussies rond hedendaagse traditionalistische plattelandsarchitectuur.

De auteur, dr. Sophie Elpers, werkt als etnoloog bij het Meertens Instituut in Amsterdam. Zij is gespecialiseerd in alledaagse materiële cultuur. ISBN 978-94-6208-461-2 | design: Studio Tint | hardcover | 17,5 x 24 cm | 328 pag. geïllustreerd (100 zw/w) | in samenwerking met: Meertens Instituut. € 39,95.

NISSENHUT – EEN VERGETEN MONUMENT

Voor elke organisatie geldt dat het kunnen beschikken over een beleidsplan van belang is om toekomstige acties in beeld te houden en eerder uitgevoerde acties te evalueren. En als je dan als organisatie 20 jaar bestaat, merk je ineens dat zo iets inderdaad het geval is. In de begintijd van het bestaan van Boerderij & Erf AKV was het aantal en vooral ook de verscheidenheid aan bijgebouwen bij boerderijen anders dan nu het geval is. We zijn gegroeid. Ook in welvaart en dus zijn de bijgebouwen verbeterd. Dat wil zeggen anders dan ze eertijds waren. Zo is het aantal nissenhutten of zo u wil romneyloodsen in ons werkgebied aanzienlijk afgenomen ten opzichte van het jaar dat wij onze activiteiten startten.

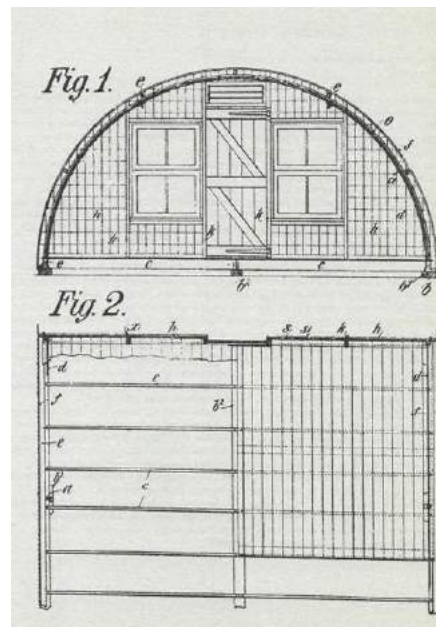
Een nissenhut is een noodonderkomen, bestaande uit een gebogen dak van golfplaat. De voor- en achtergevel zijn opgemetseld of bestaan eveneens uit golfplaat. Deze onderkomens werden na de Tweede Wereldoorlog veelvuldig door het Amerikaanse leger gebruikt.

De nissenhut dankt zijn naam aan Peter Norman Nissen (overleden in 1930), een Canadese luitenant-kolonel in dienst van het Britse leger, die de hut in 1917, tijdens de eerste wereldoorlog, had uitgevonden. De Britten en Amerikanen ontwikkelden verbeterde versies, respectievelijk de romneyloodsen en de quonsetloodsen. Deze laatste zijn door de geallieerden in Europa in en na de Tweede Wereldoorlog veelvuldig gebouwd. Daarna deden veel van deze loodsen nog dienst voor andere bestemmingen. Ook veel boeren maakten er een dankbaar gebruik van.

Het opbouwen is heel simpel. Er worden houten balken op de grond gelegd. Daaraan worden met bouten halfronde ribben verbonden. Daaraan komen weer houten spanten. Dat vormt het skelet, waar de platen op worden bevestigd. Aan de buitenkant stevige dikkere en binnen dunnere golfplaat. Afhankelijk van het gebruik ging daar een soort isolatiemateriaal tussen.

Soms werden de nissenhutten in een carré gegroepeerd, zodat een binnenplaats ontstond. Ze werden gebruikt voor allerlei militaire toepassingen, zoals veldhospitelen. Nadat het leger weggetrokken was kwamen er noodwoningen, vluchtelingopvangkampen en scholen in. Pas toen de wederopbouw vorderde konden de bouwsels worden afgebroken. Ook als loodsen op bedrijventerreinen bewezen ze nog hun diensten. Overigens worden variaties op dit ontwerp ook nog wel nieuw gebouwd, niet alleen voor militaire toepassingen, maar ook als al dan niet tijdelijke opslagplaats of bedrijfshal.

Hoewel de namen door elkaar worden gebruikt is er een duidelijk verschil tussen een nissenhut en een romneyloods. Een romneyloods is een type loods dat in

Romneyloods van de Scheluinse
Landbouworganisatie 'Samen Sterk'

Groot-Brittannië wordt geproduceerd als een doorontwikkelde variant van de nissenhut. De Amerikaanse variant van deze loods is de quonsetloods. De romneyloods is geprefabriceerd en heeft de vorm van een liggende halve cilinder. Daardoor is hij ter plaatse eenvoudig door een paar mensen op te zetten en zo nodig weer af te breken. Hij bestaat uit een aantal gebogen spanten, waarover gegolfd staalplaat is gelegd. Aan de binnenzijde wordt veelal isolatiemateriaal aangebracht. De uiteinden van de loods bestaan vaak eveneens uit golfplaat, maar er worden ook wel andere materialen voor gebruikt, houten wanden of panelen en soms zelfs stenen metselwerk. De toegang tot de loods bestaat uit een tweetal schuifdeuren aan een van de uiteinden of twee openzwaaiende deuren, maar er zijn ook varianten waarbij aan de zijkant een deur is gemaakt. Delen van het dak kunnen worden vervangen door golfplaat van transparant kunststof, waardoor zonlicht wordt toegelaten. Door het relatief lage gewicht van de constructie hoeft hij niet of nauwelijks gefundeerd te worden. Wat stevige houten balken of een aantal spoorbiels of grote betontegels zijn vaak voldoende. De loods kent zeer veel verschillende toepassingen. Aanvankelijk werd hij ontwikkeld voor militair gebruik, maar na de Tweede Wereldoorlog werd hij op vele manieren civiel ingezet.

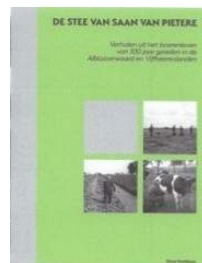
CADEAU-IDEEËN

€ 14,95, 100 pagina's ISBN: 9789080803879

108 pagina's, € 14,95 ISBN: 9789080803800

96 pagina's € 14,95 ISBN 9789080803886

352 pagina's € 35,00 ISBN: 9789080803855

ADVERTENTIES

KOOL & VAN DEN TOREN

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Derpstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas t 084-691566 • info@koolvandentoren.nl

www.koolvandentoren.nl

NVM

- deskundig
- vertrouwd
- persoonlijk

DE JONG BELEIDSADVIES

Dick de Jong

Guldenrijns 51
3321 BA Harenveld-Glossendam
06-22845688
dijtekst@planet.nl
www.dijongbeleidsadvies.nl

projecten
management
secretariaat
taxen
publiciteit
communicatie

De Koning & Witzier
de makelaars voor vrijstaand wonen

**WIJ ZIJN ALS MAKELAAR GESPECIALISEERD
IN "VRIJSTAAND WONEN"**

Regelmatig verkopen wij ook monumentale boerderijen. Wij vinden het belangrijk dat een koper "gevoel" heeft bij de aankoop van zo'n boerderij. Als koper en verkoper samen belangstelling hebben voor oude details, is een voorspoedige verkoop vaak het resultaat.

Wilt u uw boerderij verkopen?
Neem dan vrijblijvend contact met ons op.

De Koning & Witzier
de makelaars voor vrijstaand wonen

Oosteinde 32, 3466 LB Waarder
Telefoon 0348 - 502 224
Westwal 34, 4141 AP Leerdam
Telefoon 0345 - 599 394

tunda NVM-WONEN

www.koningwitzier.nl

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw

Hoofdvestiging: KGEZ, PL, Noordeloos • T 0183 384000 • info@lakerveld-noordeloos.nl
Kantoor Noordeloos: 2897121 • info@kroon 28 112 26 577 • 4049 NL 36 4100 100 1100 79 • 812 8100 30

www.lakerveld-noordeloos.nl

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

UITSMIJTER

Tekening van Willem Roelofs, titel 'Bij Gorcum'. 106 x 204 mm. Gemeentemuseum Den Haag.

Redactie en samenstelling: Bureau Tekstwerk – Dick de Jong - djtekst@planet.nl – 06-22845889

BOERDERIJ & ERF
alblasserwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Ammerz
0184-661425 06-53759618
secretariaat@boerderijenerf.nl www.boerderijenerf.nl